

Monografia Aprendre llengua des de la diversitat

Montserrat Ferrer Consell de Direcció d'Articles

## Aprendre llengua des de la diversitat<sup>1</sup>

Amb la generalització de L'ensenyament obligatori fins als 16 anys, ha aparegut una preocupació creixent entre el professorat, especialment el de secundària: respondre adequadament a les necessitats d'un alumnat que presenta una gran diversitat de coneixements i habilitats, interessos i actituds.

La diversitat a l'aula no és un fenomen nou. Des de L'educació infantil fins a la universitat, l'alumnat d'una mateixa aula pot presentar una gran heterogeneïtat, quant a experiències i coneixements previs, estils d'aprenentatge, expectatives, interessos, aptituds i actituds. Si la intervenció didàctica no té en compte aquestes diferències, molts alumnes acabaran l'ensenyament obligatori sense haver desenvolupat les capacitats mínimes desitjables, i el professorat se sentirà cada vegada més frustrat, impotent i desmotivats.

La complexitat del tema obligaria a abordar amb detall moltes qüestions que escapen a les possibilitats d'un monogràfic: normativa vigent, recursos econòmics i humans disponibles, instal·lacions i material, distribució no equitativa de l'alumnat entre centres públics i centres privats mantinguts amb fans públics, organització d'espais i d'horaris, formació del professorat, materials didàctics, optativitat, etc.

No obstant això, hem cregut interessant recollir algunes propostes de treball que orienten la creació d'espais d'interacció didàctica en que l'alumnat pot *aprendre llengua des de la diversitat*. Tots els articles d'aquest monogràfic aborden la problemàtica de la diversitat a l'aula, encara que ho fan des de perspectives diferents.

El monogràfic s'obri amb un article introductori que planteja que implica pensar la diversitat a classe de llengua i quins tipus

---

<sup>1</sup> Articles de Didàctica de la llengua i de la Literatura. Núm. 27. p. 5-7. abril 2002

d'activitats ens poden ser útils. A continuació, diferents articles presenten propostes concretes per treballar els diversos components de l'aprenentatge lingüístic i literari amb un alumnat de competències desiguals i sovint insuficients. Així, trobarem propostes per a l'elaboració d'un gènere escrit acadèmic - una memòria setmanal sobre el treball realitzat a l'aula -, un taller de lectura i crearia de poemes, el treball ortogràfic, la millora de la comprensió lectora i, per últim, el desenvolupament des del projecte de centre de programes que ajuden a millorar la capacitat de pensar de l'alumnat a partir de la incidència en les habilitats lingüístiques. També, la secció d'opinió inclou una reflexió general sobre la problemàtica de la diversitat a la secundària i una proposta metodològica de dinàmica de grups útil per a les diferents àrees curriculars.

Segons afirma Marisa Villanueva en l'article que obre el monogràfic, «La diversitat a la classe de llengua)) (p. 8). no és possible pensar la diversitat a la classe de llengua sense un replantejament de les representacions que tenim els professors sobre l'ensenyament i l'aprenentatge.

D'una banda, cal substituir l'avaluació de nivells en termes de producte final per una avaluació de l'itinerari d'aprenentatge de l'alumne; de l'altra, cal tenir en compte que la capacitat metalingüística i metacognitiva està estretament relacionada amb l'adquisició de coneixements declaratius i de competències lingüístiques com són la comprensió i l'expressió. L'autora parteix del principi que no hi ha aprenentatge eficaç si no hi ha motivació per aprendre, i presenta una relació de possibles estratègies de motivació. S'hi defensen les tasques de tipus cooperatiu com a les més adequades per atendre la diversitat i es presenten exemples de temes i activitats per treballar a l'aula.

Carme Rodríguez i Pilar Garcia «Fer memòria o aprendre a escriure sobre allà que fem a l'aula (p. 22) descriuen una experiència d'aula amb estudiants de secundària consistent en la redacció de memòries setmanals. Aquesta activitat té com a objectiu ajudar l'alumne a regular el seu propi procés d'aprenentatge. A més de ser una font d'informació valuosa per al professor, té un indubtable valor didàctic. Es tracta d'una activitat oberta, que permet diferents graus de realització i que, per tant, va dirigida a tot l'alumnat, independentment de la seva capacitat. D'altra banda, es tracta d'una

activitat reguladora del propi aprenentatge, que afavoreix l'autonomia de l'aprenent; a més, com a activitat d'escriptura exigeix l'ús del llenguatge escrit formal i abstracte. Per últim, cal destacar que aquest tipus de memòria esdevé un text comunicatiu real entre alumne i professor, que permet i facilita l'intercanvi d'informació i de comentaris.

Juan Sánchez-Enciso «Llegir, interpretar i fer poesia a l'aula» (p. 32) mostra una proposta de treball de la poesia a l'aula allunyada de les concepcions més tradicionals; es basa en una didàctica vinculada al procés de recepció d'un text, que pretén acompanyar l'alumne des de l'emoció fins al descobriment progressiu dels seus fonaments. Es tracta d'una orientació didàctica de la poesia que combina creació, interpretació i lectura, com a tres maneres complementaries d'apropar-se a una mateixa realitat. La proposta s'articula en tres nivells de treball en una aula-taller de lectura, comentari i creació de poemes.

L'article de Lluïsa Coma «El treball ortogràfic: un procés d'aprenentatge (p. 44) explica una manera d'abordar l'ortografia en les aules de primària que és perfectament generalitzable a les aules de secundària. El treball ortogràfic es realitza en un doble vessant: al llarg dels processos de construcció dels textos, però sense oblidar una intervenció més intensiva i sistemàtica per aconseguir l'automatització de les normes i l'aplicació posterior als escrits. La proposta, entre d'altres criteris, pretén atendre la diversitat de l'alumnat, per a la qual cosa s'intenta que l'alumne controli els seus propis progressos i realitzi un treball autònom. Amb aquest objectiu es dissenyen fitxes de treball i plantilles de seguiment ortogràfic.

La importància del desenvolupament de la comprensió lectora s'aborda en l'article d'Agua Vivas Català i José Ignacio Madalena «Llegir per aprendre: estratègies per a donar suport a alumnes amb comprensió pobre» (p. 60). Les deficiències en la lectura comprensiva que mostren molts alumnes de secundària constitueix un obstacle greu per a l'aprenentatge que caldrà resoldre des d'una perspectiva que pose la lectura comprensiva al servei de l'aprenentatge. Des de la concepció que el treball de comprensió lectora no es pot fer al marge de l'aprenentatge de les diferents àrees curriculars, l'article analitza que és comprendre i quins factors incideixen en la comprensió, per acabar presentant exemples de continguts i estratègies didàctiques relacionats amb la comprensió lectora.

L'article de Pilar Ferrer «Ensenyar a pensar. Llenguatge, millora de la intel·ligència i ensenyar a pensar» (p. 73) defensa la importància d'una intervenció específica i programada des de tot el centre per a desenvolupar les habilitats lingüístiques bàsiques que incideixen en l'aprenentatge de totes les àrees curriculars. S'hi presenta, com una de les mesures possibles, l'aplicació de programes de millora de la intel·ligència amb apartats dedicats al desenvolupament de la comprensió i del raonament verbal.

Per últim, la secció d'opinió recull la proposta de Santiago Cucurella «Una proposta de tractament de la diversitat a ESO» (p. 85). que valora la problemàtica que viuen actualment els centres de secundària i presenta, com a exemple d'estratègies de tractament de la diversitat, una experiència de treball a 4t d'ESO en l'àrea de ciències socials. La proposta, molt detallada, es basa en el treball en grup, i combina l'explicació del professor amb una fase pràctica de treball individual per nivells i una fase de correcció que incentiva l'autoavaluació.